

RDEČI PRAPOR

Glasiilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrske kraje za celo leto 10 K, za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posredovanje številka 10 v.

Reklamacije so pošiljane prosto. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Nakopi se ne vračajo, izstopni. Zaostanek poltrentina (strina 88 mm) na enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

14. štev.

V Ljubljani, v sredo dne 17. februarja 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravišтво „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Dunajska cesta štev. 20.

„Rdeči Prapor“

izhaja redno vsako sredo in soboto in velja za avstro-ogrske kraje za celo leto 10 K 40 vin., za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.

Za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K.

Za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Krščansko-socialna stranka.

Baron Bienerth je sestavil novo ministrstvo, ki ima nalogo, rešiti ogromne politične težave, katerim njegov šef s starim kabinetom ni bil kos. Kako jih misli rešiti, je še njegova tajnost, zdi se pa, da se zanaša največ na božjo pomoč in na srečo. Ko je Bienerth meseca novembra na Gessmannovo povelje sestavljal svoj prvi kabinet, je moral spoznati, da mu v parlamentu ne cveto rožice. Parlamentarne vlade ni mogel sestaviti, in če bi ga bilo vodilo konstitucionalno načelo, bi se bil moral že tedaj odreči svoji nalogi. Ministrsko predsedništvo ga je pa preveč mikalo in ostal je, da se meseca februarja prepriča o resnici, ki bi mu bila morala biti jasna že meseca novembra. V parlamentu ni imel večine, pač pa je znal izzvati tako sovraštvo, da je dobil obstrukcijo. In namesto da bi bil zdaj izvajal edino primerno posledico pa se poslovil, je poslal parlament domov ter je sestavil novo vlado.

Ta umetnost ni bila prevelika. V Avstriji je vedno pripravljena cela kompanija možakarjev, da sedijo na ministrske stolčke, če se jim le ponudijo. Toda gospod Bienerth pravi, da je parlamentariziral svojo vlado. A ta beseda pomeni v vladnih izjavah vse kaj drugega kakor v navadni jezikovni rabi. Baron Bienerth se ni posvetoval s strankami, ni sprejel v svoj kabinet mož, ki bi mu jih bile priporočile parlamentarne stranke, temveč je takorekoč zlicital ministrske listnice. Svoje »parlamentarce« je večinoma pobral iz gosposke zbornice ali drugod iz penzije in vsak zastopa samega sebe, pa nikogar drugega.

Zato ni čudno, če se imenuje tudi sedanje ministrstvo provizorično in se že slišijo imena novih mož. Med onimi, ki bi imeli prevzeti vso Bienerthovo dedščino, se imenuje tudi dosedanj zbornični predsednik, kršč. socialc dr. Weißkirchner.

Nihče ne ve prav, kaj je v teh kombinacijah resnice in kaj ne. Bienerth sam se veruje v svoje življenje, kar kažejo neka pogajanja, ki gredo za tem, da bi Nemci omogočili delo českomu deželnemu, Čehi pa državnemu zboru. A že to, da se more resno misliti na Weißkirchnerjevo kandidaturo za ministrsko predsedništvo, je značilno za sedanje dobo. Priznati se namreč mora, da so krščanski socialci, odzno so klerikalci v celi državi na vrhuncu in da jim je mogočno zrasel greben.

Krivda za to zadene meščanske takozvane svobodomiselnne stranke, ki so iz brezprimerne strahopetnosti pred socialno demokracijo dovolile klerikalcem, da uganjajo, kar hočejo. Tudi nacionalni šovinizem, ki je zmešal glave na vseh koncih in krajih, so znali klerikalci jezuitovsko izrabiti in sedaj igrajo vsekakor prvo violino. Wahrmondova afeta jim je lani pokazala, koliko se smejo predrzniti in nauk so porabili.

Zdaj je njih predrznost prikipela do vrhunca. Značilen dogodek na Dunaju je pokazal to. Nemci

imajo društvo »Svobodna šola«, kateremu je namen, z zakonitimi sredstvi delovati na to, da se šolstvo reši klerikalnega vpliva. Na Dunaju ima društvo dve vzorni ljudski šoli, proti katerim vodijo klerikalci že dve leti strasten boj. Na vsak način so hoteli, naj državna oblast prepove društvu vzdrževanje šol in porabili so vse mogoče advokatovske zvijače za proces, ki je bil že izveden do ministrstva, pa se je spet vrnil k deželnemu šolskemu svetu. Ta bi bil moral oddati neko mnenje, namesto tega je pa prepovedal pouk in dunajski magistrat je zapečatil obe šoli na podlagi takozvanega prigelpatenta.

Korak ni le nepostaven, ampak tako skrajno predrzen, da človek res ne ve več, če je v Avstriji zakon še nad klerikalci.

Da gre klerikalna pšenica v klasje, kaže pa tudi sestava Bienerthovega kabineta. Njegov šef sam je pravzaprav le eksekutor Gessmannovih idej. Z Bienerthom vlada krščansko-socialna stranka. V novem ministrstvu je pa sploh zastopana vseskozi konzervativna struja, to se pravi, da imajo klerikalci največ razlogov veseliti se je. Weißkirchner je krščanski socialc; Braf je Staročeh in klerikalce; Stürgkh se imenuje liberalca, a po volilni reformi se je začel dobrikati klerikalcem in znano je, da ima o šolstvu povsem nazadnjaške nazore. Bilinski je konzervativen, to se pravi klerikalen Poljak. Lueger je torej vedel, zakaj hvali novo vlado.

Spričo silovitega prodiranja klerikalizma so pa meščanske stranke obnemogle in fatalistično se vdajajo usodi. Boj proti klerikalni mori vodi resno in vztrajno samo socialno-demokratska stranka. To bi morali spoznati zlasti Slovenci, katere uničuje klerikalizem bolj kakor vsak drugi narod. In čas bi bil, da bi iz spoznanja izvajali posledice.

Naš zbor.

Zakaj polčez je bil v Ljubljani tak, da je morala liberalna stranka zmagati z veliko večino, ali pa propasti; srednje poti ni bilo zanjo, prvi uspeh je pa dosegla, ker je imela na razpolago potrebna sredstva, s katerimi nima nič opraviti politično mišljenje volilcev.

Po splošni sodbi je tukaj zmagal liberalizem. Če bi bilo to resnično, bi se bile morale posledice pokazati v odločni protiklerikalni politiki, zakaj protiklerikalizem je bil vedno jedro liberalne agitacije. In če bi bil res zmagal liberalizem, bi bilo politično nemogoče razumeti, kar se je zgodilo takoj po volitvah, da je namreč parlamentarni vodja tega liberalizma sestavil pretežno klerikalen klub in se celo z reverzom zavezal, da ne bo oviral »krščanske« tendence. V enako klerikalni klub so vstopili tudi hrvaški poslanci, ki so v Dalmaciji predstavljali npravnost. Vse to bi bilo absurdno, če bi ne vedeli, da so odločevali pri nas približno enaki razlogi kakor po vsej Avstriji. Nenadni velikanski vpreh socialne demokracije, ki je stela po ožjih volitvah 87 poslancev v državnem zboru, je popolnoma zasleplil poglede meščanskih strank. Strah pred delavstvom je odslej vodil buržoazijo, razredni boj se je uveljavil z vso elementarno močjo. V strahu pred socialno demokracijo se je izkazala vsa absurdnost meščanske ideologije; odsevi tega strahu so padali tudi v našo domačo politiko. Vsiljivo približevanje h klerikalizmu, ki se je začelo po državnoborskih volitvah, je doseglo največjo moč po lanskim septembrskih dogodkih v Ljubljani. Ne more se dvomiti, da so bili tedanji izgredi pripravljeni, kakor je naglašal tudi ljubljanski župan in poslanec Hribar. Če se pa spominimo na predlanske poskuse izblizanja, na popustljivost in kapitulacijo liberalne stranke v deželnem zboru, pa na dogodke iz septembrskih dni, tedaj je tudi lahko razumeti, zakaj so bili aranžirani. Vsega, kar se je godilo od 18. do 21. septembra v Ljubljani, ni moči spraviti pod eno kapo. Med prvimi izgredi in med dogodkom na Pogačarjevem

trgu je debela črta. A če obsejamo z vso odločnostjo birokratično nerodnost, brutalnost posameznih odgovornih faktorjev, streljanje in vse drugo, ne moremo prezreti političnega ozadja in političnih namenov te žalostne epizode. Slišali smo takrat, da so v nevarnosti vitalni interesi naroda, da je vzkipela slovenska duša ob pogledu na dvojezične tablice i. t. d. V razburjenih dobah učinkujejo take fraze. Trezno sodeča misel pa pravi, da se ni zgodilo nič, kar bi bilo moglo brez posebnega ščunvanja razburiti ljubljansko ljudstvo do popolne nerazsodnosti. Ptujski dogodki so bili razdražljivi. Toda zaradi njih ni bilo treba izgrediv. Slovenska duša je imela že dostikrat več povoda, da bi vzkipela, pa vendar ni šla pobijati šipe. In bilo bi žalostno, če ne bi znal slovenski narod porabiti svoje najboljše moči za važnejše namene.

Šovinistično razvnetje pa je bilo potrebno liberalni stranki, ki je morala vstvariti take razmere, da prisilijo klerikalno stranko na kompromis. Polčez liberalne stranke je bil obupen. V državnem zboru se nikakor ni mogla uveljaviti. Njen reprezentant, poslanec Hribar, je poizkušil vsako sredstvo skoraj po Klofačevih vzorih. Njegov izlet s Kramšajem in Hübovskim v Rusijo in iznajdba neoslavizma, ki poraja kot najdragocenejši cvet vseslovansko maskarado v Peterburgu, naj bi bil služil povzdigi osebnega in strankinega ugleda, a prazna komedija je ostala brez uspeha.

Tako kakor na Kranjskem, je bilo z liberalizmom povsod; na Štajerskem ga reprezentirata Ploj in Ježovnik kakor da sta zaupnika klerikalcev, na Koroskem je Grafenauer takoj vskečil v Šustersičev klub, v Istri je klerikalizem absoluten, v Trstu vlada staro slogaštvo in bo vladalo, dokler ne občuti klerikalizem, ki se tudi tam očitno pripravlja, toliko moči, da udari slogo po glavi. Liberalizem na Gorisškem je osebno vprašanje in nič se ne bi bilo čuditi, če bi naenkrat opazili tudi ondodnje, zdaj do skrajnosti bojovite liberalce in klerikalce v bratovskem objemu. V Dalmaciji je približno kakor v Istri; pri volitvah je nastopala naprednost in stranka drja. Smodlake je imela pretrpeti dovolj sikan in nasilstva. V državnem zboru ne opazi živ krst dalmatinskega liberalizma.

Kranjska volilna reforma za deželni zbor je še bolj poslabšala položaj liberalne stranke. Naravno je bilo, da podeli vsaka volilna reforma klerikalni stranki na Kranjskem absolutno moč. Vzlic temu, ali prav zato so igrali liberalci pri sklepanju reforme nad vse žalostno ulogo. Pred volitvami so se pridušali, da ne dovolijo pluralne volilne pravice, v deželnem zboru so, ne da bi le poizkusili opozicijo, kapitulirali pred Šustersičevo voljo, ki se je hotel s pluralno volilno pravico v četrti kurtiji masčevati nad socialnimi demokrati. Brez ugovora, suženjsko, so sprejeli izpremembo poslovnika, ki onemogoča vsako krepkejšo opozicijo in so si tako kot bodoča opozicija sami dali zvezati roke. Član njihovega kluba poslanec Gangl pa za svoj predlog o splošni in enaki volilni pravici ni mogel dobiti med njimi bornih starih podpisov. Ko je bila volilna reforma sklenjena, je bila usoda liberalne stranke zapečatana. Tedaj je bil čas za Hribarjev zblíževalni načrt, katerega je napovedala socialna demokracija že pred letom. Toda klerikalni stranki ni bila sloga potrebna, z novo deželno volilno pravico zlasti ne. Liberalci so jo morali torej kakorkoli moralno prisiliti. In temu namenu je služilo hujskanje izza Ptuja in vstvarjenje tistega vročega milieuja, v katerem so se odigrali septembrski dogodki. Aranžerji gotovo niso prej videli, da bodo izgredi zahtevali ljudske žrtve. Da se je stvar tako nesrečno izvršila, so bili krivi še drugi momenti, ki sem jih že omenil. Kdo je takrat poklical vojaštvo, je seveda bolj postransko vprašanje in v konfliktu med deželnim predsednikom Schwarzem ter županom Hribarjem, ki se je pričel z mogočno fanfaro pa se je končal z nezatajeno šamado župana, so socialni demokrati objektivni, četudi ne slepi opazovalci. Vsekakor so se strasti tako razgrele in položaj tako poostiril, da je postal liberalnim namenom ugoden. To se pravi, ko je najradikalnejši protiklerikalce dr. Ivan Tavčar po sklepu svojega izvrševalnega odbora ponudil klerikalnemu vodji roko v spravo, so jo morali kleri-

kalcu zaradi svojega ugleda med šovinistično razdraženim ljudstvom sprejeti. Zmaga pa je bila na klerikalni strani. Ko je bila sloga sklenjena, je Šušteršič v »Vaterlandu« objavil triumfalni članek, da je liberalizem — mrtev. Socialna demokracija je takrat dejala, da je liberalizem kapitalizem. Dr. Tavčar je bil zaradi tega zelo hud in je dejal, da je stvar dobra, ker socialni demokratje kriče. Iz za zadnjih dogodkov v deželni zbor in po deželno-zborskem zasedanju menim, da bo dr. Tavčar sam kmalu dvomil, če je stvar res dobra. Takrat pa je bila kapitulacija očitna. Če bi bil res izginil samo tisti umazani boj iz časopisja, ki se je pri nas vgnezdil, bi bili socialni demokratje prvi pozdravili to dejstvo, ker je med Slovenci veliko bolj potrebno, odpravljati surovost, kakor pa pospeševati jo. Med poživljenim ljudstvom je vsako kulturno delo nemogoče in boj z argumenti je vedno bolj plodovit kakor umazan osebni boj. Toda iz liberalnega časopisja je takrat izginil vsak načelni boj in plašna popustljivost »Slov. Naroda« je segala tako daleč, da se ni drznil iz lastnega nagiba napisati besedice o znanem Jegličevem pastirskem pismu, s katerim je očital Slovincem toliko smrtnih grehov, kolikor se jih je le mogel domisliti. Šele ko je »Rdeči Prapor«, ki ni dnevnik, posvetil temu pismu, je »Slov. Narod« — ponatisnil članek iz reskega »Novega Lista«, izrečno povdarjajoč, da samo ponatiskuje.

Taka popustljivost se ne more očitati klerikalcem, ki so šli tudi v dobi najintimnejše sloge svojo pot. Njihovi agitatorji so po deželi udrihali po liberalizmu, njihovi časopisi so zabavljali liberalcem, njihova večina v deželni zboru je razpustila idrijski občinski odbor in šikanirala liberalne učitelje. Klerikalizem se je zavedal svoje moči, liberalizem svoje slabosti.

V teh razmerah so se vršile dopolnilne volitve za kranjski deželni zbor po novi volilni pravici. Tukaj se je uveljavila liberalno-klerikalna harmonija, kakor je bil imenovan dr. Tavčar tako, da so liberalci prepustili klerikalcem po deželi vse mandate brez boja, klerikalci pa ljubljanske mandate liberalcem. O vspehu volitev seveda ni bilo dvoma; rezultat bi bil enak tudi če ne bi bilo kompromisa. Ampak če se pomisli, da se volilni boji ne vodijo samo zaradi mandatov, se spozna, kako je liberalna stranka do tega časa že obupala o svojih pozicijah. S kandidaturami za te volitve je razdražila še učitelje, ki so bili doslej njeni najvdanejši pristasi. Socialna demokracija ne pričakuje, da prestopi zdaj učiteljstvo korporativno v njene vrste, pač pa da se tudi v tem stanju poglubi politično mišljenje, kar bi bil že velik uspeh.

Slovenci, Hrvatje in Srbi v tej državi ne žive za kitajskim zidom. Naj tudi kratkovidnejši poskušajo, ločiti interese Jugoslovancev od interesov drugih narodov, vendar s praznimi deklaracijami ne morejo uničiti moderne gospodarske konstelacije, ki jo združuje po svojih notranjih zakonih. S socialističnega stališča je umevno, da politična zgodovina Jugoslovancev ne more biti nič drugega kakor izresek iz politične historije večje skupine, kateri pripadamo, če nas to veseli ali pa ne. S tega stališča se tudi lahko razume, da so razvojne točke v celi državi čudovito podobne našim v ožjem krogu. Tudi v celi Avstriji gredo meščanske stranke tisto pot kakor pri nas, pot, ki se vije med navideznimi nedoslednostmi, ki se vidi nešteto krat absurdna, ki pa je prav taka, kakršna mora biti.

Dosledno je vršila svoje delo socialno-demokratska stranka, ki s svojo organizacijo avtonomnih narodnih skupin in s svojo solidarnostjo v skupnih interesih krasno simbolizira to državo, kakršna bi morala biti in kakor jo hoče preosnovati, da postane država svobodnih, enakopravnih narodov. V državnem zboru je socialno-demokratska stranka od vsega začetka nastopila kot stranka proletariata in je odločno vršila svoje naloge, zavedajoča se svojega delavskega značaja. Boj, ki ga je vodila v državnem zboru, je bil čisti razredni boj. Z velikim problemom je nastopila že leta 1907, ko je vložila svoje znane nujne predloge proti draginji. V avstrijskem parlamentu se ne pojavljajo pogostoma tako utemeljeni in podkrepjeni predlogi kakor so bili tisti. V debati so podali socialno-demokratski govorniki jako bogat material. Toda argumenti niso nič zalegli, nujnost je bila odklonjena in meščanske stranke so se demaskirale. Dalje prih.

„Trilizem“.

Kranjski deželni zbor je imel, kakor smo poročali, veliko politično debato o aneksiji Bosne in Hercegovine, v kateri se je tudi prav mnogo govorilo o trilizmu, to se pravi o preosnovi sedanjega dualističnega avstro-ogrške države v trilizistično avstro-ogrsko-jugoslovansko. Glavno besedo je imel seveda dr. Šušteršič, ki je bil pa še precej previden, češ, nihče ne ve, koliko stoletij je še treba za tako reorganizacijo države.

Pred kratkom so imele hrvatske stranke v Zagrebu sestanek, na katerem je dalmatinski poslanec, don Ivo Prodan priporočil sledeči predlog:

„I. Vse hrvatske stranke se izrekajo složne v državno-pravnem boju za zedinjenje Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Istre, Bosne in Hercegovine ter slovenskih dežel v eno samostalno državno-pravno telo.

Da se doseže sodelovanje vseh drugih strank, pripravljene so jim navzoče stranke, ob varstvu

hrvatskega državnega značaja, glede na njih posebne želje, priti do skrajnih meja nasproti. Zlasti so pripravljene zagajati:

1. Srbom in Moslimom kulturno in cerkveno avtonomijo v vseh pokrajinah Hrvatske.
2. Ravnopravnost cirilice z latinico.
3. Svobodno rabo srbske zastave.

II. Vse stranke sklepajo v zmislu navedenega cilja, da se udeležijo njihovi poslanci odnosno zastopniki Bosne in Hercegovine skupnega sestanka, ki ga ima čimprej sklicati poseben odbor, v katerega imenuje vsaka stranka svojega zastopnika.

III. Ta odbor vodi omenjeno skupno politično akcijo, dokler se ne skliče večji sestanek, ki potem prevzame razpravo in reševanje vseh skupnih poslov“.

Ta predlog so sprejeli navzoči zastopniki vseh strank, izvzemši Frankove. Socialni demokratje in Srbi se niso udeležili tega posvetovanja.

Clovek bi mislil, da so sklepali to resolucijo politični otroci. Bolj naivno kakor je, ne bi mogla biti. Vendar so nekateri momenti zanimivi. Don Prodan je bil nekoč najbolj zagrižen sovražnik Srbov; v svojem listu »Katolička Dalmacija« se je v potu svojega obraza trudil dokazati, da Srbov sploh ni. Zdaj bi bil pripravljen, priznati jim ime, zastavo, pisavo, pa kulturno in cerkveno avtonomijo. Iz tega se vidi, da je strupeno sovraštvo med Hrvatje in Srbe umetno zasejano in da se z naravnimi sredstvi ne more ohraniti. Nadalje je zanimivo, da reklamirajo tudi Slovence za novo hrvatsko državo, v resoluciji pa popolnoma pozabljajo povedati, kaj nameravajo z nami.

Da so bili Frankovci nasproti resoluciji, je naravno. Odklonili je pa niso iz spoznanja njene naivnosti, temveč samo zato, ker priznava Srbe.

Vsi naši trilizisti, ki snujejo velikanske državne načrte, ko nimajo še niti pogojev za ustavno življenje, pa pozabljajo, da nismo v tej državi sami in da more biti preosnova Avstro-Ogrske samo plod skupnega, sporazumnega dela vseh narodov.

Sodrug! Podpirajte in širite „Rdeči Prapor“. Pridobite novih naročnikov! Na delo za centralno glasilo stranke.

Ruska senzacija.

Socialno-revolucionarna ruska stranka je v Parizu obtožila svojega člana Azeva, da je bil policijski vohun. V svojih razpravah in v svojih spisih je imenovala tudi bivšega policijskega predsednika Lopuhina, češ, da je bil Azev z njim v zvezi, ko je bil Lopuhin še aktiven in da je v zadnjem času od njega zahteval, naj socialnim revolucionarjem zataji njegove stike s policijo. Razkrinkanje Azeva je povsod napravilo velikanski vtisk in v dumi je vložena interpelacija o zadevi. A še se ni razburjenje poglelo, pa je prišla iz Peterburga nova, nad vse senzacionalna vest: Aretirali so Lopuhina! Najprej so od vseh strani obkolili njegovo hišo; po noči je prišel policijski predsednik Gerasimov, izvršil je hišno in telesno preiskavo in končno je odpeljal Lopuhina v zapor.

Da se razume mogočni vtisk, ki ga je povzročila ta aretacija, se je treba spomniti, da je bil Lopuhin predsednik tretjega oddelka, to se pravi, da je imel, ko je bil še v aktivni službi skoraj neomejeno moč. Tudi ministere nadzoruje predsednik tretjega oddelka, odpira lahko njih pisma, zapoveduje policiji cele države in ima obsežne pravice na dvoru. A tudi njegovo socialno stališče je nenavadno visoko. Lopuhin šteje med najvišje in najstarejše rusko plemstvo; Peter Veliki je imel celo ženo iz Lopuhinove rodbine. Aretacija se je izvršila s posebnim carjevim dovoljenjem.

Zadeva je zelo skrivnostna, a zelo značilno je oficiozno poročilo, ki ga je sestavila ruska vlada. Komunike, ki ga je objavil berlinski »Lokalanzeiger«, pravi:

„Vsi drugi interesi stopajo v ozadje spricho senzacionalne aretacije Lopuhina. Danes je bila razširjena govorica, da se je Lopuhin obesil, kar se pa ni potrdilo. Z izvrstno poučenega vira se poroča, da je bila aretacija Lopuhina Stoljpinovo delo, ki ga je dal od 1. decembra 1908 opazovati. Od tistega dne, ko je policijski vohun Azev resno pozval policijskega predstojnika Lopuhina, naj nastopi proti sumničnemu revolucionarju v Parizu s trditvijo, da ni bil Azev nikoli agent ruske policije, so revolucionarji Azevu, še bolj pa Lopuhinu žugali s smrtjo. V svojem srčnem strahu je Lopuhin potoval v Pariz, kjer so ga opazovali ruski detektivi, ki so poročali v Peterburg o njegovem občejanju z revolucionarji. V tistem času so revolucionarji že sklenili smrtno sodbo nad Azevom, ker ga je bil Lopuhin označil kot detektiva. Ko se je vrnil iz Pariza, je Lopuhin prosil Stoljpinu za policijsko varstvo, ker je v veliki nevarnosti pred revolucionarji. Stoljpin je o celi zadevi poročal carju, ki mu je dal najobsežnejša pooblastila. Na to je prišla aretacija Lopuhina.

Smatrati se mora kot gotovo, da je Lopuhin vedel za atentate proti Pleveju, velikemu knezu Sergeju in generalu Bogda-

noviču in za umor popa Gaponu že pred izvršitvijo, ne da bi bil preprečil ta dejanja. Sicer pa je preiskovalni sodnik dognal, da je bil drugi morilec popa Gaponu Azev. Pol ure pred umorom Pleveja je bil njegov morilec Sasonov še pri Lopuhinu. Vsi atentati, ki so jih zadnji čas uprizorile bojne organizacije socialnih revolucionarjev in revolucionarnih teroristov, prihajajo od Lopuhina, ki je bil njih duševni zaščitnik.

Na čelu provokatorjev so stali celo člani levih strank prve in druge dume. Predigra za aretacijo Lopuhina ima tudi politično ozadje. Stoljpin je prosil carja, naj bi čez zimo ostal v Peterburgu. Vsled tega bi se povzdignilo zaupanje inozemstva do Rusije in vplivalo na pomirjenje Rusije, kar bi zopet olajšalo posojila. Car je nasprotoval, ker je za Peterburg potrebno izjemno stanje. Tedaj je stopil Stoljpin v stike s tistimi ljudmi, ki so že davno trdili, da sonemiri umetno izzvani. Stoljpinu se je posrečilo, razkriti mabinacije Lopuhina, kateremu je stal neki veliki knez ob strani. Pričakovati je še več aretacij“.

To poročilo hoče torej dopovedati, da je bila v Peterburgu prava zarota palače.

Politični odsevi.

Sama sebe hvali Bienenrova vlada v uradni »Wiener Zeitung« na sledeči način: »Članov parlamentarne večine (katere?) in bilo mogoče poklicati na vlado in zato je krona poverila ministrske posle mozem, katerih dosedanje delovanje jamči (?) za to, da bodo stvarno in strokovnjaški spolnjevali svojo nalogo. V novo vlado, nadaljuje izjava, vstopajo osebnosti, ki so odločnega narodnega mišljenja, pa bez pristranosti (Weiskirchner, Hochenburger, Stürgkh). Ako se nedostaja narodni zavesti nekaterih znak stranke, ki katere so izšli, je ta narodna zavest zato prav tako silna in močna. Vsi člani novega kabineta stoji na temeljnem prepričanju o socialnem poslanstvu države. Novi kabinet naj hode ministrstvo krepke, izven vsakega vpliva stoječe uprave, kabinet narodnega zbližanja in socialnih reform. Vlada si hode zato prizadevala napolniti prebivalstvo s popolnim zaupanjem nanjo. Odbijala bo od sebe vplive, ki to zaupanje spodkopujejo, skrbela bo za to, da ne bo uradništvo ubogalo druge avtoritete, kakor svojih zakonitih predstojnikov. Intrigala bo upravo vmešavanju strankarskega vpliva. Samo zakon naj vodi in določa njega administrativno delovanje“.

Klerikalno časopisje v Avstriji dobiva svoj politični pouk večinoma od Pijeve družbe, ki jim daje tudi bogate podpore. O novem Bienenrohem ministrstvu piše korespondenca te družbe tako:

»Baron Bienenroth in baron Haerdtl sta bila med najbolj zaslužnima sodelavcema pri velikem delu volilne reforme ter sta več storila za njen uspeh, kakor par socialno-demokratskih demonstrantov, na katere so sodrugi tako ponosni. Weiskirchner pa je bil pravi konj volilne reforme v parlamentu; njegov veliki govor za volilno reformo je mnogo pripomogel, da se je pridobila večina tedanjih poslancev za reformo. Vitez Bilinski je bil izmed onih, ki so znali zlomiti odpor Poljakov proti reformi... Da si je baron Bienenroth zagotovil izključno sodelovanje krepkih oseb, ki vedo, kaj hočejo, da je zapal naučno listino krepki roki sicer liberalnega, a na red in zakonitost pazečega grofa Stürgkha, vse to nas lahko napolnjuje z zaupanjem...«

Klerikalci smatrajo torej čitatelje svojih časopisov za politične otročaje.

Baron Bienenroth je bil v času boja za volilno reformo minister za notranje zadeve. Poleg ministrskega predsednika bi bil imel torej največ dolžnosti, pospeševati reformo. Če se pa primerjajo njegove zasluge s socialno-demokratskimi, tedaj izginejo popolnoma. Dva meseca, do 28. novembra 1905 je vodilo socialno-demokratsko delavstvo vseh narodov tak boj za splošno in enako volilno pravico, da od 48. leta dalje ni enakega v avstrijski zgodovini. V tistih casih ni Bienenroth genit z mezincem za reformo. Dne 28. novembra je Gautsch šele napovedal, da predloči reformo meseca svečana. Potem so delali zanjo Gautsch, Hochenlohe, Beck, zadnji pač bolj zato, ker je dobil to dedščino. Za barona Bienenrotha se je pa komaj vedelo, da je reforma pravzaprav zadeva njegovega ministrstva. Pijeva družba naj torej pripoveduje novorojenčkom o Bienenrothovih zaslugah.

Minister Weiskirchner je kot poslanec enkrat govoril za volilno reformo. Ne prej ne pozneje se ni brigal zanjo. Krščansko-socialna stranka je pač bila za reformo, prvič zato ker bi bila drugače izgubila ves politični ugled, drugič ker je upala, da ustvari splošno in enako volilno pravico klerikalno večino. Toda delal ni med krščanskimi socialci za reformo Weiskirchner, temveč Gessmann. Če bi se pa vprašalo, kdo izmed poslancev sploh se je največ trudil za reformo, bi se moral marsikdo imenovati pred nemškimi krščanskimi socialci in v prvi vrsti bi se moralo povedati ime dr. Adlerja.

O novem justičnem ministru Hochenburgerju objavlja »Arbeiter Zeitung« sledečo zanimivo reminiscenco: Dne 20. aprila 1897 so vložili poslanci Hochenburger in tovariši sledeči predlog:

Gospodje ministri za notranje zadeve, za justico, za finance, za trgovino in za poljedelstvo, gospodje grof Badeni, grof Gleispach, vitez pl. Bilinski, baron Glanz in grof Ledebur naj se stavijo zaradi izdaje jezikovnih naredb pod obtožbo.

To je bilo leta 1897. Danes sta gospoda Hohenburger in Bilinski ministra v enem kabinetu.

Bosenska ustava visi zdaj popolnoma v zraku. Vlada je hotela na jezuitovski način vlačiti stranke za nos, pa je sama obsedla med dvema stoloma. Dne 8. t. m. je bila sklicana davno napovedana anketa v Sarajevu. Že sklicanje te ankete bi bilo značilno za birokratični zistem, ki vlada v Bosni. Povabljeni niso bile organizacije ali skupine, temveč posamezni «odličnjaki». Delavstvo se je popolnoma prezrlo. Tudi najvažnejša srbska opozicijska organizacija ni dobila vabila. Načelnik vlade baron Benko je razodel, kakšne namene ima vlada z bodočim saborom. Pripovedoval je: «Delokrog sabora je jasno označen. Iz njega je izključeno vse, kar se tiče zunanjih zadev in vojske, nadalje zakonodajstvo o colnini in o monopolih. V delokrog sabora bodo spadali vsi zakoni o upravi in o pravosodju, odobravanje deželne proračuna in računskih zaključkov, o bogoslovju in nauku, o deželnih dolgih, o poljedelstvu, trgovini in prometnih sredstvih. Sabor bo sestavljen po kurijah in sicer bo kurija virilistov, kurija velikih davkoplačevalcev in inteligence, kurija mest in kurija kmetijskih občin. Vsega skupaj bo 72 izvoljenih poslancev (na 25.000 prebivalcev po eden); volilo se bo po verah; za pripadnike vsake vere bo določeno število poslancev. V kmetijskih občinah bo volitev ustmena. Aktivni uradniki nimajo pasivne volilne pravice. Poleg sabora se osnuje deželni svet, ki se bode lahko bavil s tistimi vprašanji, katera ne sodijo v delokrog sabora ter bo lahko naznanjal svoje mnenje in svoje želje vladam na Dunaju in v Budimpešti. Vodja hrvatskih klerikalcev in zastopnik madžarske banke dr. Mandić je beračil, naj se dovoli franciskanom kakor duhovnikom sploh, da so lahko voljeni v sabor. Sarajevski župan Essad efendi Kulović je izjavil, da ne zastopa nikogar, ampak da je prišel zgolj iz uljudnosti sprito načelnika vlade. Vodja srbske kmetijske stranke dr. Dimitrijević je predložil, naj se anketa preloži, da bodo člani mogli studirati na črti. To se je zgodilo in zdaj je vsa stvar tam, kjer je bila pred anketo. Socialni demokratje so sklicali dva protestna shoda, ker delavstvo ni bilo vabljeno za anketo.

Protiv čehskemu socialno-demokratskemu poslancu Austu je sodnija vpeljala preiskavo zaradi motenja vere po § 122 k. z., zaradi žaljenja katoliške cerkve po § 304 k. z. in zaradi škujanja na upor po § 305. Dolže ga, da je zagrešil te prestope deloma z nekim nagrobnim govorom, deloma pa v privatnem razgovoru na postaji v Kladnem, ko se je pogovarjal o srbskih vojnih pripravah. „Pravo Lidu“ pripominja: Komaj je državni zbor zaključen, pa se že začnajo pragoni socialno-demokratskih poslancev.

V ogrskem državnem zboru ne gre vse tako gladko, kakor bi vlada rada. Tudi tam imajo obstrukcijo. V soboto je poslanec Farkashazy, eden izmed tistih, ki so izstopili iz neodvisne (vladne) stranke, zahteval, naj se preštejejo navzoči člani. Predsedništvu je očital, da nima nobenega opozicijskega za zapisnikarja, ki bi lahko kontroliral štetje. Poslancev je bilo premalo. Čez četrte ure so zopet štetli, tedaj jih je bilo 80. Napravili so zopet pavzo in šele, ko so vnovič štetli, jih je bilo 120, tako da je bila zbornica sklepčna. Tedaj so opozicionalci razvili dolgo obstrukcijsko razpravo o poslovniku, končno so vendar prišli do zakonskega načrta o rekrutih, ki je na dnevnem redu.

Avstrijsko-turška pogajanja se nadaljujejo, ker turški ministrski svet ni odobril vseh izprememb, ki so bile na Dunaju sklenjene glede na pogodbo. Turki hočejo, da se odpravijo posebne konsularne pravice, ki jih ima Avstrija zdaj na Turškem za sodniska in colninska vprašanja ter da veljajo mohamedanci iz Bosne, ki ne živijo v Bosni, za turške, ne pa za avstrijske državljane.

Ruski predlog za turško-bolgarsko pogodbo je Turčija izpremenila. Kakor znano, je Rusija za poravnavo bolgarsko-turškega spora predlagala, da bi se Turčija za 18 let osvobodila plačevanja dolga, ki ga ima Rusija terjati od časa zadnje vojske. Turški ministrski svet pa tega ni brezpogojno sprejel, marveč predlaga Rusiji, naj se stvar tako uredi, da Turčija Rusiji sploh nič več ne bo dolgovala. Turčija bi namreč kapitalizirala 76 letnih obrokov vojnega dolga tako, da bi jih s plačilom 800.000 funtov popolnoma likvidirala. Teh 800.000 funtov odplača Turčija Rusiji takoj, prepušča pa Rusiji vsoto, katero hoče Turčija dati kot finančno kompenzacijo Bolgarije, da se poravnava ostanek vojne odškodnine. Na ruskem poslaništvu so zelo nejevoljni, ker pravijo, da bi Turčija morala ruski predlog, katerega sta podpirali tudi Francija in Anglija, ali sprejeti ali zavreči. Turčija Rusiji ne zaupa in se boji, da bi Rusija iz svoje ponudbe, ki je nekaka usluga za Turčijo, pozneje ne izvajala kakih pravic.

Na Hrvatskem so opozicijske stranke izdale skupno izjavo, ki pravi, da hočejo s povečano močjo nadaljevati lanskega leta začeti

boj za veljavo splošne, enake, tajne in direktne volilne pravice za hrvatski sabor, ki je prvi in glavni pogoj za narodni, gospodarski, politični in državopravni razvoj Hrvatske. Zlasti izjavljajo, 1. ker se na Hrvatskem že čez leto dni neustavno vlada, ker je delovanje hrvatskega sabora ustavljeno in ker troši vlada narodni denar brez odobrenega proračuna, 2. ker je baron Rauch predstavnik in izvrševalec neustavnosti in nezakonitosti, — da je boj za politične, državljanske in osebne pravice, kakor tudi za ustavne pravice Hrvatske in za njeno demokratiziranje neločljiv od boja proti vladi barona Raucha, zato smatrajo stranke za svojo prvo in glavno dolžnost, da vodijo skupen in sporazumen boj proti tej neustavni kakor tudi proti vsaki drugi vladi, ki bi prišla na enak podlagi in z enako nalogo. Izjavo so podpisali: Za hrvatsko stranko prava Grga Tuškan in dr. Edo Lukinić, za ljudsko napredno stranko dr. Ivan Lorković in dr. Gjuro Šurmin, za srbsko samostalno stranko dr. Bogdan Medaković in Svetozar Pribičević, za socialno-demokratsko stranko Vitomir Korać in Vilim Bukšeg, za samostalni klub Miroslav grof Kulmer in Milan Rojc, za kmetijsko stranko Stjepan Radić in Vinko Lovreković, izven strank Fran Supilo. Kar obsega izjava proti baronu Rauchu, je bilo seveda v hrvatskih listih zaplenjeno.

Ogrska vlada je odvzela petim deloma v Ameriki, deloma v Srbiji izhajajočim srbskim listom pravico proste razpošiljatve. Taka je slavna ogrska svoboda.

V nemškem državnem zboru so klerikalci zahtevali, naj se pripuščajo na nemška vseučilišča samo nemški dijaki.

Belgijski socialistični poslanec Malonpre je dne 9. t. m. umrl v mestecu Ensival. V belgijski zbornici je zastopal okraj Verviers. Poslanec je bil skoraj 15 let. Vso izobrazbo si je pridobil sam. Po poklicu je bil tkalec. Bil je sploh prvi delavec, ki je prišel v belgijsko zbornico. V svojem rodnem kraju je bil tudi župan.

Bolgarija je sklenila, poslati pod orožje poklicane rezerviste domov, ker Turčija ne zahteva, da bi se preuredila bolgarsko-turška meja.

V ruski dumi je bilo sklenjeno, odkazati predlog, da se odpravi smrtna kazen, odseku.

Rusija izjavlja, da sprejme protipredlog Turčije o vojni odškodnini.

Italijanski ministrski svet je sklenil razpustiti zbornico, dasi poteka doba zasedanja šele novembra t. l. Minister za zunanje zadeve, Tittoni, je namreč zahteval, da se mora v zbornici preprečiti vsaka nova debata glede na trozvezje, ker so zunanje razmere take, da bi bili napadi nevarni. Drugače je pretil, da demisionira. Ker pa ministrski predsednik Giolitti nikakor ni pustil Tittonija, je sklenil zbornico predčasno razpustiti in razpisati nove volitve, ki se bodo vršile koncem marca ali začetkom aprila. Vlada na ta način prepušča volivcem, ali se odločijo za trozvezje ali proti. Vlada upa, da bo narod pametno razsodil in upošteval koristi zvez.

Angleški kralj je v petek odpotoval iz Berlina.

Zaradi starostnega zavarovanja, ki se ima vpeljati na Angleškem, je kongres delavskih strokovnih društev (Trade Union) odposlal štiri poslance delavske stranke na Nemčijo, da študirajo ondotno zavarovanje. Poslanci so se zdaj vrnili na Angleško in so vložili svoje poročilo, v katerem pravijo, da je nemški zistem dober.

Angleška vlada ima velikanske namene s svojo mornarico, seveda na račun ljudstva. V najkrajšem času se ima izdelati pet do šest novih bojnih ladij največjega obsega. Za izvenredne mornariške izdatke se zahteva tri do štiri milijone funtov, t. j. 60 do 80 milijonov kron. Kakor znano, je Anglija pred nedavnim predložila Nemčiji omejitve oboroževanja, Nemčija pa je odbila.

Tudi na Danskem se oborožujejo. Brambovski minister je vložil v zbornici zakonski načrt, ki zahteva 15 milijonov kron za redne izdatke, 11 milijonov za pomorske utrditve v Kopenhagenu, 66 milijonov za obrežne utrdbe, 10 milijonov za druge utrdbe, blizu 8 milijonov za redne mornariške izdatke, 9 milijonov za mornariške potrebščine. Enkratni izdatki za vojaške namene bi znašali 42 milijonov kron.

Na predsednika vojnega sodišča v Peterburgu, Koljaševa, je nekdo streljal in ga je ranil na glavi. Med policijo in napadalcem se je vnel boj. Ko je bil na prsih težko ranjen, so ga policisti premagali in aretirali.

Japonci nameravajo anektirati Korejo. Ito zapusti svoje mesto kot resident in se povrne na Japonsko. Sledi mu Teranuchi. Ito je ponovno izjavil, da če kmalu ne končajo vstaje, poseže Japonska energično vmes, kar razlagajo, da namerava Japonska anektirati Korejo.

Perzijski revolucionarji je zadel hud poraz. Doslej so imeli mesto Tebris v svoji oblasti; zdaj so ga zavzele šahove čete. Nasprotno so v Reštu revolucionarji zavzeli guvernerjevo palačo in so jo zažgali.

Zahtevajte po vseh gostilnah, kavarinah in brivnicah

Dopisi.

Zagorje ob Savi. Slavno uredništvo „Rdečega Prapora“! Ne pečam se rad s kliko, kakršna se zbira okoli „Slovenskega Naroda“, posebno ne z ljudmi, kakršni so dopisniki iz Zagorja. Po navadi ne odgovarjam, če napadajo mojo osebo, ker jih ne smatram za resne. Ker pa so napadli v „Slovenskem Narodu“ z dne 9. t. m. okrajno bolniško blagajno, oziroma njenega tajnika in mu očitalo, da ne drži uradnih ur in več budalosti, kakršne je zmožen samo zagorski dopisun poročati v „Slovenski Narod“, kateri se smatra danes za nadomestilo nekdanjega klerikalnega „Glasnika“, naj sledeče vrstice pojasnijo stvar. — Okrajna bolniška blagajna je bila od ustanovitve v rokah podjetnikov s sedežem v Litiji. Životalila je tako slabo, da je bilo pričakovati vsak trenotek, da se bo morala priklopiti kakšni drugi in če ne bi imeli takrat sreče, da so delali zdravniki za 50% ceneje kakor danes, bi se bilo tudi to zgodilo. Dokaz temu je ta: Ko sem bil jaz 16. maja 1901 izvoljen za načelnika okrajne bolniške blagajne, ni bilo nikakršnega rezervnega fonda. Bolniška blagajna je sicer s 1. januarjem onega leta še izkazala rezervni delež, ali 16. maja je bil že porabljen. Bila je krivda, ker se je podjetnikom pustilo zglašanje in odglašanje kakor se jim je poljubilo. Kontrole, če so ljudje zglašeni, ni bilo nikakršne. Po celem okraju so podjetniki, bodisi slovenski, nemški kakor italijanski ravnali kakor se jim je poljubilo. Vodstvo se pa ni nič brigalo za to. Takratnemu tajniku pa so gospodje dajali tako plačo kakor kakšnemu pastirju. Razumljivo seveda je bilo, da si je moral iskati tudi postranski zaslužek in ni mogel posvetiti cele svoje moči bolniški blagajni. Bolniščino pa so bili bolnikom po 2—3 mesece dolžni. Ravno tako zdravnikom honorarje. Ali takrat pri „Slovenskem Narodu“ niso vedeli besedice ziniti v svojih predah. Tudi zagorski dopisuni so molčali. Danes pa, ko je bolniška blagajna osmo leto v delavskih rokah, ima koncem leta 1908 13.200 K rezervnega deleža, čeravno jo zdravniki v Litiji, St. Vidu in Zagorju stanejo 50% več kakor prej. Bolnikom ni treba čakati na bolniščino, temveč se plačajo vsako soboto. Imajo pa tudi druge ugodnosti; če zdravnik spozna za potrebno, se pošlje v kopališče ali na spremembo zraka i. t. d. Navedel bi lahko še celo vrsto številk in podatkov, ali zdi se mi, da bo vsak čitatelj takoj razumel, če čita te vrstice, kako zloben je dopisun iz Zagorja. Omeniti pa moram še o uradnih urah tajnika. Tajnik je obenem tudi kontrolor bolnikov kakor tudi inkasist prispevkov v Zagorju, torej je razumljivo, da ne more zmerom sedeti v bolniški blagajni in čakati zagorskih narodnjakov. V naših podjetjih se mora delati, ne pa tako kakor pri liberalni gospodi. Torej tudi to očitanje je zlobno. Povedali bi bili pa tudi lahko gospodje delodajalci, da hodite marsikdaj prosit v bolniško blagajno, da vam tajnik napravi letni, račun prispevkov zavarovalnici proti nezgodam v Trstu, ker sami ne znate; in napravi se vam zastoj, čeravno ni njegova dolžnost. Volitve se razpisujejo tako pravilno, da se še ni nikoli kdo pritožil in to seveda, ker ni bilo vzroka. Vas pa še danes opominjam, gospodje, letos so volitve; le pridite na volišče! Gospodarstvo pri bolniški blagajni je tako, da nimamo prav nikakršnega strahu, da bi delavci ne vedeli, koga naj volijo. Upam pa tudi, da mi bodo vsi delodajalci, ki so bilo v teh osmih letih v odboru, lahko potrdili, da smo bili vedno enako pravični vsem, naj si bodo te ali one stranke. To, kar pa nekateri žele, da bi požrli teh 13.200 K, ki so se nabrali na rezervni delež s previdnim gospodarstvom, se ne bo posrečilo, če še toliko lažejo in obrekujejo v „Slovenskem Narodu“.

Zagorje, dne 10. februarja 1909.

Mihael Čobal.

Dubrovnik. Dalmacija je res avstrijska dežela, ampak človek bi dejal, da je vendar zelo oddaljena od Avstrije, ki je baje ustavna država in v kateri je zajamčena osebna svoboda. Tukaj se gode še reči, kakršnih ni danes več v Turčiji. Dne 17. januarja sta bila v gostilni „Sokol“ delavca Luka Matičić in Antun Markulin ter sta se mirno razgovarjala. V gostilno je prišel domobranski korporal Ždero iz Imotskega, ki se je začel na posebno neumen način bahati. Delavca nista marala poslušati njegovih neumnosti pa sta ga odpravila. Možakar je odšel, a na dvorišču je zažugal: „Vama že pokažem, kdo da sem!“ In res se je čez nekaj časa vrnil z vojaško patrolo pa je — aretirat oba delavca, ki sta odsedela 11 dni v zaporu, ne da bi bila vedela, zakaj in čemu. Šele dne 26. januarja se jima je povedalo, da ju je korporal naznanil zaradi žaljenja veličanstva. Sedaj jima je bilo lahko, dokazati svojo nedolžnost pa sta bila izpuščena. Ne verjamemo pa, da bi imel korporal še v kakšni deželi tako oblast nad nedolžnimi civilnimi ljudmi.

Domače vesti.

Naši klerikalci so čez noč postali veliki opozicionalci. „S. L. S.“ — to je stranka, ki se je vedno bahala s svojo politično modrostjo, načelnostjo, doslednostjo in bogoslovjem s čim Dr. Šusteršič je bil najmodrejši, najprevidnejši.

Rdeči Prapor!

najrazumnejši državnik pod solncem nebeškim. V drju. Kreku je kvintesenca vsega političnega znanja. Od Benkoviča do Gostinčarja so v stranki vsi modrijani iz Jutrove dežele. Kdor slepo prisega na „Slovenčeve“ besede, lahko verjame. A če ne bi človek bral nič drugega kakor „Slovenca“, pa le mislil s svojimi možgani, bi se moral kmalu prepričati, da na vsej bahariji ni spredaj nič in zadaj nič. Naša klerikalna stranka je danes približno tam, da sama ne ve, kaj hoče. S starostnim zavarovanjem za kmete je utržila nesmrtno blamažo. Še ni pozabljena, pa že zopet skače semintja, kakor da ima ples svetega Vida. Komaj je bil državni zbor zaključen, pa je „Slovenski klub“ sklenil fenomenalno izjavo. Hvalil je Bienenrtha, ker je zaklenil vrata parlamenta in pozival ga je, naj vstvari predpogoje za redno delovanje državnega zbora. Crnilo na izjavi se še ni posušilo, hvala Bienenrtha še odmeva, „Slovenec“ pa že imenuje Bienenrthovo vladno „predpustni kabinet“. Na novem Bienenrthovem kabinetu res nič ni; socialni demokralje so zaradi tega njegovi najodločnejši nasprotniki. Ampak to je dosledno. Kako pa soglašajo sedanja radikalna opozicija klerikalcev proti Bienenrthu s tistim brezprimernim zaupanjem, ki so mu ga izrekli šele pred par dnevi, ko so odobraval zaključnje državnega zbora in mu poverili predpogoje za parlamentarno delovanje, tega ne razloži noben „Slovenec“. Skoraj bi človek mislil, da so klerikalci pijani svojih zmag, pa ne vedo, kaj delajo. Le še nekaj časa tako konfuzno, pa bo kmalu konec slave!

Jugoslovanski minister je črtan iz programa klerikalne stranke. Leta in leta je bil to cilj vse slovensko-nacionalne politike in javna tajnost je bila, da je bil stalni pretendent za to mesto vodja klerikalne stranke dr. Sušteršič. Zdaj je „Slovenec“ naenkrat prepričan, da ministri-rojaki več škodujejo kakor koristijo. Mi bi bili s tem vspehom pravzaprav lahko zadovoljni, ker smo bili vsa leta edini, ki se nismo mogli ogrevati za jugoslovanskega ministra. Zato smo bili seveda narodni škodljivci. Ampak naše zadoščenje je le majhno, ker ne verjamemo, da bi se bili klerikalci načeloma spreobrili. Najbrže je vmes nekaj tistega grozja, ki je bilo lisici kislo. Sumljivo je pa tudi to, da v korespondenci „Information“, s katero imajo klerikalci notorične zveze, neki jugoslovanski poslanec stoka, da v Bienenrthovem ministru ni jugoslovanskega ministra-rojaka. Kaj pravijo klerikalci na to?

Za reformo državnoborskega poslovnika in sicer za tako, ki bi opoziciji zamašila usta, so se še minuli teden ogrevali klerikalci. Socialnim demokratom je „Slovenec“ grozno očital, da niso pripustili take reforme, Bienenrtha je pa „Slovenski klub“ pozival, naj oktroira nov poslovnik. Zdaj pa gredo klerikalci sami v opozicijo in — molče o poslovniku. Molčali bodo tako dolgo, da se pobota z vlado. Ko bodo vladna stranka, bodo pa seveda zopet zahtevali nagobčnik za opozicijo. Zares dosledna stranka!

Kranjski deželni odbor je oddal, kakor čitamo v „Nar. Dnevniku“, različna tiskarska dela katoliški tiskarni; dosedaj jih je imela učiteljska tiskarna; pri razpisu so bile 3 cenejše ponudbe nego od katoliške tiskarne, med njimi tudi ponudba učit. tiskarne. Konkurenčni interesi posameznih tiskarn nas ne brigajo. Ampak tukaj je vprašanje, kdo plača višje stroške, ki bi jih dežela prihranila, če ne bi protežirala „Katoliške tiskarne“ le zaradi tega, ker je klerikalna. V deželnem odboru imajo klerikalci večino; to jim pa vendar ne daje pravice, da bi z deželnim denarjem podpirali svoje zavode na škodo davkoplačevalcev. Klerikalna gospoda je kmalu začela kazati roge. A še nekaj časa naj tako gospodari, pa bo tudi ljudstvo kmalu razumelo, da so se klerikalci nesramno lagali, ko so govorili, da mora dobiti ena slovenska stranka zaradi narodnega interesa večino v deželnem zboru. Ta večina je bila potrebna v interesu klerikalnega žepa. Drugih razlogov sploh ni bilo.

Svojo krepko pest hočejo učiteljem pokazati klerikalci. V nedeljo je imel dr. Lampe shod v Smartnem pri Litiji in je tam dejal: „Če bi se učiteljem plača izboljšala tako kakor zahtevajo liberalni učitelji, ki proti starostnemu zavarovanju hujskajo, bi znašalo to primeroma toliko, kolikor bi plačevalo naše ljudstvo zase, da bi bili vsi kmetje in hlapci zavarovani za starost, onemoglost in bolezen.“ Te besede objavlja „Slovenec“ z debelimi črkami. Kdor razume klerikalne govore, je po tem bojnem klicu na jasnem: Klerikalci hočejo izstradati učitelje ter jih z bedo prisiliti, da vstopijo v njihov tabor. Kmetko zavarovanje, o katerem je govoril dr. Lampe, ni nič drugega kakor pretveza in če bi bili njegovi poslušalci količkaj razmislili njegove besede, bi bili morali opaziti, kako je nasprotoval sam sebi. Najprej je namreč razlagal, da je bivši češki minister Prašek zahteval kmetko zavarovanje in je s tem nekako hotel odvrniti od klerikalne stranke sum, da bi bila ona agitrala za to. Potem je pripovedoval, da kranjsko kmetko ljudstvo nasprotuje takemu zavarovanju in da ga bo klerikalna stranka odklonila, ker ga ljudstvo ne mara. Naenkrat pa je trdil, da so učitelji kmete naščuvali proti zavarovanju. A nikomur ni prišlo na misel, da bi bil vprašal dr. Lampeta, katera njegovih trditev

je resnična. Zakaj, če so le učitelji naščuvali kmete, tedaj se ne more govoriti o ljudski volji. In če so klerikalci prepričani, da je vse sama učiteljska hujskarija, tedaj ne bi bili smeli reči, da bodo odklonili kmetko zavarovanje, temveč bi bili morali govoriti takole: „Ljudje, zavarovanje je dobra reč, ampak hujskaji so vas zapeljali.“ In razločiti bi bili morali ljudstvu celo vprašanje ter ga poučiti. Sicer pa nima starostno vprašanje nič opraviti z učiteljskimi plačami. Če bi bili klerikalci resnični prijatelji ljudstva, bi morali reči to: „Prijatelji, ob sedanjih plačah ne morejo učitelji dostojno živeti in zato tudi ne morejo vaših otrok tako poučevati, kakor bi bilo treba. Učiteljske plače se morajo izboljšati zaradi vaših otrok. Kdor vas hujska proti učiteljem, vas hujska proti vašim otrokom.“ Toda klerikalcem je bodočnost ljudskega naraščaja deveta briga. Zdaj imajo moč, da lahko terorizirajo, pa jo rabijo. Krščanska ljubezen je pa kdove v kateri shrambi.

Kranjska dežela ni napredna — tudi to je povedal dr. Lampe na svojem nedeljskem shodu. „V naprednih deželah — je dejal — zahtevajo kmetje zavarovanje, pri nas ga pa ne marajo.“ To priznanje je vendar zlata vredno. Vsa leta že trobi „Slovenec“, da je klerikalna stranka resnično napredna, pametno napredna, krščansko napredna, zdaj pa pride klerikalni prvak, pa pove na vsa usta, da se tista dežela, v kateri imajo slovenski klerikalci največjo moč, ne more šteti med napredne. Če bi to dejal socialist, bi mu nametali toliko brezbožnosti in protikrščanstva v obraz, da bi se moral ob živem telesu priporočiti Luciferju. Zdaj vemo od klerikalcev samih: Tam, kjer oni vladajo, ni napredka. To si je treba zapomniti.

Kaj bo z obrtnim sodiščem? Ljubljanskemu občinskemu svetu je došel dopis predsedstva c. kr. deželnega sodišča o namestitvi obrtnega sodišča. V zmislu § 6 zakona z dne 27. novembra 1896 je občina vezana, priskrbeti obrtnemu sodišču prostore. Ker jih pa ni mogla dobiti, je predsedništvo deželnega sodišča ponudilo take prostore v justični palači, če se občina zaveže plačevati 500 kron letne najemnine. Svoj čas je občinski svet sprejel to ponudbo. Sedaj je pa predsedstvo deželnega sodišča po nalogu finančnega ministristva pisalo občini, da naj izjavi, če bo poiskala druge prostore v slučaju, da bi deželno sodišče samo rabilo svoje in če se zaveže, poskrbeti tudi razsvetljavo, kurjavo in stranske potreščine. Občinski svet je v torek sprejel te pogoje. — V zadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora je bila sprejeta resolucija, ki se tiče ustanovitve obrtnega sodišča v Ljubljani. Resolucij, sklepov in izjav bi bilo torej že dovolj; zdaj bi bilo le še treba, da se res ustanovi to skrajno potrebno sodišče.

Za eno mizo bodo sedli veliki Slovenci Ivan Hribar, dr. Tavčar in dr. Triller z velikimi Nemci, ki zastopajo krš. kranjsko hranilnico. Na zadnji seji občinskega sveta je namreč župan naznanil, da je dobil od „Kranjske hranilnice“ dopis, s katerim omenjeni zavod odpoveduje v zmislu najemne pogodbe z dne 30. julija 1888 mestni občini najem realnega posloja z dnem 16. februarjem 1912 s pripombo, da je pripravljena stopiti v nova pogajanja. Odpoved se je izvršila, ker je današnja pogodba že zastarela in ne odgovarja več sedanjim razmeram. Občinski svet je pooblastil župana Hribarja, dr. Tavčarja in dr. Trillerja, da stopijo v svrhu novih pogajanj v zvezo s „Kranjsko hranilnico“. Na svetu se torej vendar ne more živeti le za samimi kitajskimi zidovi.

Deželnoborske volitve v Trstu, ki so obenem občinske volitve, so razpisane in se vrše po sledečem redu: Dne 13. junija voli četrti mestni razred (16 poslancev) in drugi okoličanski (štiri poslance). Za ožjo volitev je določen 16. juni. Dne 17. junija voli tretji mestni razred; ožja volitev 19. junija. Dne 20. junija voli drugi mestni razred; ožja volitev 23. junija. Dne 25. junija volita prvi mestni in prvi okoličanski razred; eventualna ožja volitev dne 28. junija. Trgovska in obrtna zbornica voli dne 30. junija in ima, če treba, ta dan tudi ožjo volitev. Krasen zistem, po katerem se voli od 13. do 30. junija!

Deželnoborske volitve na Koroškem so razpisane. Vršile se bodo po sledečem sporedu: Dne 24. marca so volitve poslancev iz splošnega (IV.) razreda. Zanje je vsaka občina volilni kraj. Ako bi bile potrebne ožje volitve, se vrše dne 27. marca. Dne 29. marca je volitev poslancev iz kmetijskih občin (III. razred); ožje volitve za ta razred pa bodo dne 31. marca. Dne 1. aprila so volitve poslancev mest, trgov in industrijalnih krajev ter trgovskih in obrtnih zbornic (II. razred); ožje volitve za ta razred se bodo vršile 3. aprila. Dne 5. aprila bodo volitve iz veleposestva (A. razred).

Ljubljanski sisibambule prirejajo ples. Reklamo delajo tako ameriškansko, kakor da bi prišli njih češki bratci s svojimi obstrukcijskimi instrumenti producirati se na ljubljansko zabavo. Pa to naj bi še bilo, ker ima vsakdo pravico, osmešiti se, kolikor se hoče. Ampak narodnjaški gospodje menda ne zaupajo dovolj privlačni sili svoje firme, kupčijo bi pa vendar radi napravili. Zato fehtajo za prostovoljne doneske in neke ženske, ki opravljajo ta posel, se vedejo naravnost predržno.

Če jim kdo ne da podpore, pa žugajo, da bo bojkotiran. Strah pred tem bojkotom menda ne bo velik. Ampak nas zanima, da se to društve imenuje delavska organizacija. Vemo sicer, da so tudi Klofačevi „narodni delničniki“ fehtali pri nadškofu Skrbenskem in pri židovskih kapitalistih. Zato so pa tudi kmalu prišli na kant pri delavstvu. Pa bo tudi slovensko delavstvo razumelo, da ni mogoče, danes beračiti pri podjetnikih, jutri se pa bojevati za gmočno izboljšanje svojega položaja.

Huda lakota vlada v Dalmaciji. V občini Vodice je prišlo okrog 500 ženk z otroci na županstvo, zahtevati živeža, ker nimajo kaj jesti. Može so mornarji, mnogo jih je pa v Ameriki, kjer vsled krize sami nič ne zaslužijo.

Proti županu in poštarju Macelletu iz Gradaca v Beli Krajini bo dne 1. marca pred porotniki v Novem mestu glavna razprava. Obdolžen je zlorabe uradne oblasti. Macelle je lani kandidiral za deželni zbor proti Šukljetu in je napravil klerikalcem mnogo dela. Proces tudi nekoliko diši po političnem nasprotju.

Zapori v Celovcu so baje tako prenapolnjeni, da so morali več kaznjencev prepeljati v Ljubljano. To je tudi lep dokaz za krasoto kapitalističnega družabnega reda.

Železničar Fran Kokal v Št. Vidu ob Glini je padel po stopnicah in se je tako pobil, da je kmalu umrl.

Ljubljansko sodruge opozarjame še enkrat, da je v „Delavski šoli“ zdaj tolmačenje tujih besed, ki so največ v rabi v časopisju in v političnem življenju na vrsti. Dokler je ta predmet na dnevnem redu, imajo tudi organizirani sodruge, ki niso vpisani v „Delavsko šolo“, pristop. Kdor se želi udeležiti, naj pride v četrtek ob pol 8. uri zvečer v šolsko sobo. Resljeva cesta št. 22 (v hiši, kjer je Petričeva gostilna).

Ustrelil se je v Mariboru asistent južne železnice Jos. Cizek v srce. Bil je takoj mrtev. Vzrok samomora šele 28 letnega moža je baje bila neozdravljiva bolezen.

Iz okna skočila je v bolnišnici v Celju 66 letna umobolna Marija Konec. Bila je takoj mrtva.

Smrt v plamenu. Dne 2. t. m. je zgorela Čmaterjeva koč v Reisbergu v Labudu. 82 letna kmetica je izkušala rešiti, kar je mogoče in bila pri tem težko opečena. Njeno hčerko pa so našli v razvalinah kot zgorelega mrliča.

Socialni pregled.

Zidarji, težaki kamnoseki, mizarji, slikarji in kleparji, pozor! 1. aprila poteče v Meranu kolektivna pogodba, ki so jo delavci te stroke sklenili pred leti s tukajšnjimi podjetniki. Z ozirom na novo pogodbo kažejo razmere, da bo težko. Čakajo nas v Meranu hudi boji! Zato prosimo, da noben delavec teh strok ne pride v Meran! — Okrajna organizacija v Meranu.

Izprto mizarjev na Dunaju. Več mesecev je vrelo na Dunaju med mizarškimi mogotci. Pogodba je potekala! Leta 1905 se je bil velikanski boj, predno se je napravila tarifna pogodba. 153 podjetij je tedaj izprlo 1989 delavcev. Letos se na obeh straneh pripravlja na novo pogodbo. Združenje mizarških mojstrov je grozilo zopet z izprtjem, kakršno še sploh ni bilo. Govorilo se je o 14.000 mizarjev, ki se jih požene iz delavnice na cesto v brezposelnost. No — danes je izprtje izvršeno. 160 podjetnikov je izprlo 983 mizarških pomočnikov. Organizacija lesnih trgovcev bo brez dvombe poskrbela, da bodo izprti proletarci preskrbljeni! Dunajski krščansko-socialni magistrat stoji na strani bogatih mizarških mojstrov, in magistratni uradnik Sramek leta cele dni in noči okrog ostalih mojstrov, naj iztro še oni svoje pomočnike. — Nikdo od mizarških pomočnikov naj ne potuje na Dunaj! 67 samskih mizarških pomočnikov, ki so izprti, je že zapustilo Dunaj. Dobro došli povsod!

Stavka dimnikarskih pomočnikov na Dunaju. V 140 dimnikarskih podjetjih na Dunaju je stavka. Pomočniki zahtevajo večjo mezdo in skrajšani delavnik. Tudi v Gradcu je stavka dimnikarskih pomočnikov popolna. V Inomostu so mojstri zahteve dimn. pomočnikov odobrili, v St. Pöltnu se vrše še obravnave. Tudi drugod se gibljejo dimnikarski pomočniki, ki doslej še niso imeli veliko interesa na združitvi delavskih slojev na razrednem stališču.

Umetnost in književnost.

Glasbena Matica v Ljubljani je priredila minolo sredo in četrtek dva velika koncerta v dvorani hotela „Union“, na katerih se je izvajal Perosijev oratorij „Rojstvo Zveličarjevo“. Sodelovali so poleg pevskega in šolskega zbora „Matica“, slovenske filharmonije in glasbenih učiteljev, gospa Nordgartova (sopran), gospodična Marija Perslova (alt), ter gospoda F. Soeser (tenor) in B. pl. Vulaković (bariton). Dvorana je bila prvi večer popolnoma, v četrtek pa do malega razprodana. „Glasbena Matica“ je s to produkcijo vnovič potrdila, da je kos velikim nalogam in vsi sodelujoči so zaslužili v polni meri priznanje, ki so ga želi. Perosijev oratorij je čedno glasbeno delo mladega komponista; vendar je pa močno pretirana

reklama, ki se dela zanj prav po ameriškano. Zlasti se nam zdi dvomljiva trditev, da bi bil Perosi vstvaril nov slog oratorija. Opaža se pač, da izkusa doseči efekt z enostavnimi sredstvi, ne zdi se nam pa, da ga doseže, kakor bi rad. Glavni pomanjkljaj skladbe je ta, da ne prime srca, kar bi s svojo snovjo moral doseči v največji meri, da bi zaslužil tisto slavo, s katero ga obsipavajo njegovi častilci. Prvi del mine skoraj brez vtiska do zbora s kvartetom »Magnificat«. V tej točki se izraža velika moč v prvih taktih, posebno impresijo pa napravi a capella-zbor proti koncu. Sploh se vidi, da se Perosiju najbolje posrečijo zbori. V »Te deum« dosega velik učinek, a tuptam se zdi, da ga nekoliko zapušta moč. Ljubko izvedenje je zbor »Fucundare, filia Sion«; dobro so se tudi posrečile nekatere fuge. Z raznimi znanimi oratoriji, n. pr. z Dvořakovim, se pa Perosijev ne more kosati. Solisti, zbor in orkester so bili na svojem mestu, nekateri naravnost vzorni in gospod Hubad je mojstrsko vodil produkcijo. Glasbena Matica je lahko zadovoljna s svojim novim umetniškim vspehom.

Iz stranke.

Skupna konferenca. V zmislu sklepa zadnjega strankinega zbora je izvrševalni odbor povabil hrvatsko, srbsko, bosensko ter vse avstrijske in ogrsko socialno-demokratsko stranko, naj mu naznanijo svoje mnenje o konferenci, ki se ima sklicati zaradi vprašanj, ki so nastala vsled aneksije Bosne in Hercegovine. Glavni odbor hrvatske stranke je naznanil, da pozdravlja predlog in prosi izvrševalni odbor, naj pospeši stvar.

Strokovni pregled.

Skupina Ljubljana Zveze lesnih delavcev avstrijskih je imela v nedeljo, dne 24. januarja v salonu gostilne »pri Levu«, svoj XIII. občni zbor ob zelo številni udeležbi članstva. Zbor se je vršil tako: Ob pol desetih dopoldne otvori in pozdravi navzoče načelnikov namestnik sodrug Tokan ter naznani sledeči dnevni red: 1. Poročila funkcionarjev. 2. Volitev načelnika, načelnikovega namestnika, desetih odbornikov in petih namestnikov, dalje petih članov nadzorstva ter dveh namestnikov. 3. Dnevni red za prihodnje društveno leto. 4. Raznoterosti.

Nato prečita sodrug Babšek zapisnik zadnjega občnega zbora, ki se vzame brez ugovora na znanje. Za njim poda načelnik sodrug Pajntar načelniško in obenem tudi blagajniško poročilo za sodruga Grdodolnika. Iz tega poročila je posneti, da ima organizacija zaznamovati v pretečenem društvenem letu velik napredek. Preobširno bi postalo poročilo, če bi ga hoteli na tem mestu podati z vsemi detajli, za to naj zadostuje izveček. Dohodkov je imela skupina od 1. januarja 1908 do 1. januarja 1909 K 5578.90. Ker kažejo številke o izdatkih na jasn način žilavno delavnost te organizacije, naj bodo navedene posamezne točke, ki jih izkazuje računski zaključek.

In sicer:

Brezposelna podpora	K 1302.03
Potovalna podpora	360.09
Nabava novih knjig	25.—
Časopisje	722.90
Lokalni blagajni	645.06
Bolniška podpora	1227.70
Inkaso	96.81
Pravovarstvo	25.—
Za preganjane člane	312.86
Izredna podpora	3.—
Razno	3.60
Skupaj	K 4724.04
Ostane torej čistega dobička	854.86

K 5578.90

Dohodki lokalne blagajne znašajo, kakor je gori razvidno, K 645.06; med izdatki te blagajne se nahajajo sledeče postavke:

Izobraževalna sredstva,	
naročnine i. t. d.	K 30.80
Stanarina (najemščina)	161.90
Agitacija in shodi	100.10
Upravni stroški	39.62
Izredna podpora	83.02
Razno	23.14

Skupaj K 438.58

Ostaja prebitka 206.48

K 645.06

Razven tega ima lokalna blagajna zaznamovati dohodek za dispozicijski sklad

v znesku K 434.48

206.48

Skupni prebitek torej K 640.96

To prištevši k saldu od leta 1907, ima skupina premoženja v gotovini K 1800.24. To poročilo se je vzelo z velikim zadovoljstvom na znanje.

Sodruga Kavčič poroča za nadzorstvo, da je našlo vse v najlepšem redu, nakar izreka sodrug Hlebš v imenu članstva dosedanjemu vodstvu za nesebično in požrtvovalno delovanje priznanje in zahvalo.

Sodruga Peterca kot knjižničar se je v svojem poročilu bridko pritoževal zaradi nedo-

pusnega ravnanja nekaterih tovarišev z izposojenimi knjigami in je to primerno grajal. Sicer pa izkazuje to poročilo, da se članstvo pridno poslužuje knjižnice, kar je gotovo z veseljem pozdraviti.

Pri točki »volitve« so bili izvoljeni sledeči sodrugi v odbor in sicer: Za načelnika Josip Pajntar, za njegovega namestnika Ivan Tokan, za tajnika Rihard Šimnovec, za namestnika Franc Babšek. Po odklonitvi sodruga Grdodolnika je bil za blagajnika izvoljen soglasno sodrug Jakob Golar, za njegovega namestnika pa Franc Hlebš, za knjižničarja Franc Alič, za namestnika Andrej Dernikovič, za odbornike Valentin Peterlin, Franc Kernjak, Ivan Colnar in Anton Kralj. Za nadomestne odbornike so bili izvoljeni sodrugi Josip Kurnik, Josip Kremžar, Franc Skalar, Anton Bradač in Jakob Trampuš. V nadzorstvo sodrugi Viktor Zore, Franc Lenassi, Rajmund Novohradski, Ladislav Šloser in Tomaž Kavčič. Nadomestnika v nadzorstvo sta sodruga Luka Ahačič in Ivan Sušter. Po izvršenih volitvah je prevzel predsedstvo načelnik sodrug Pajntar ter je podelil besedo k tretji točki sodrugu Tokanu.

Ta je v daljšem govoru omenjal vspehe organizacije v preteklem času ter začrtal v markantnih besedah pota in sredstva prihodnjega dela, ki ga bo treba izvršiti. Navdušenim besedam govornikovim je sledilo burno odobravanje.

Pri raznoterostih so se rešile nekatere interne zadeve, nakar je sodrug Pajntar zaključil to velepomembno zborovanje.

Pričakovati je, da se bodo sodrugi lesni delavci še bolj poprijeli svoje organizacije, katere ima zanje neprecenljivo vrednost. I. T.

Ruski proces v Galiciji.

Ta teden se vrši pred krakovsko poroto razprava, ki je v tesni zvezi s provokatoričnim delovanjem ruske tajne policije. Koncem meseca aprila 1908 je izšel v raznih rusko-poljskih socialističnih listih pregled policijskih provokaterjev na podlagi izjav bivšega podnačelnika politične policije v Varšavi, Mihajla Bakaja. Dne 5. majnika je objavil dnevnik poljske socialne demokracije v Avstriji »Naprzod«, uvodni članek o tem dogodku, ki se je bavil zlasti s poljskim pisateljem Brzozowskim in z neko Janino Borowsko. Oba imena sta bila na seznamu oseb, ki so bile v tajni službi ruske policije. Članek je imel naslov »Vohun«.

Janina Borowska, ki je studirala na krakovskem vseučilišču medicino, je žena uradnika pri gališkem namestništvu. Po leti in v jeseni leta 1905. je spravila za poljsko socialistično stranko (na Ruskem) nekoliko brošur čez mejo. Omenjeni imenik špionov pravi, da je stopila prav ob tistem času v službo varšavske policije. Ko je izšel v »Naprzodu« omenjeni članek, so ji dijaki medicine rekli, da se ne sme prikazati na vseučilišču, dokler se ne opraviči. Borowska je na to odšla uredniku »Naprzoda«, sodrugu Häckerju ter je zatrjevala, da je nedolžna. Rekla je, da je morda kaka druga oseba zlorabila njeno ime in njeno potnico ter stopila tako v zvezo z varšavsko policijo. Ta izgovor se je zdel sodrugu Häckerju vsekakor važen. »Naprzod« je objavil beležko, da se bo zadeva Borowska še natančneje preiskala in da naj se dotlej ne izvaja bojkot proti Borowski.

Uredništvo »Naprzoda« je poizvedovalo natančneje v Parizu. Podrobne vesti, ki jih je podal Bakaj, so bile take, da ni bilo misliti na nikakršno zamenjavo osebe. Ko mu je Burcev pokazal več ženskih fotografij, je takoj spoznal Borowskino in potrdil, da je to ona, ki je imela zveze z varšavsko policijo. Tedaj so jo dijaki varšavske medicine brezobzirno bojkotirali ter so ji popolnoma onemogočili obiskovati vseučilišče. Na to je Borowska vložila proti sodrugu Häckerju kot pisatelju dotičnega članka tožbo zaradi zalenja časti. Povrh tega je tožila pri okrajnem sodišču medicina, sodruga Kazimirja Krzystona, češ, da je on na vseučilišču povzročil bojkot proti njej.

V časopisu »Biloje«, ki ga je izdajal Burcev, je napisal Bakaj proti Borowski sledečo obtožbo: Meseca avgusta 1905 se je Borowska z gostim pajčolanom pred obrazom javila v Varšavi pri policijskem načelniku Seyffertu in ga vprašala za tistega gospoda, ki oskrbuje politične zadeve, Seyffert jo je odkazal sefu politične policije Petersonu. Temu je Borowska ponudila svojo službo in zahtevala 100 rubljev mesečne plače. Pogodili so se pa za 75 rubljev. Borowska se je Petersonu nalagala, da vodi v Krakovem urad za potne liste poljske socialistične stranke in mu je obljubila, da bo varšavski politični policiji pravočasno naznanila vse tiste člane stranke, ki prekorajo s krivimi potnicami rusko mejo. Petersonu je naznanila svoj naslov tako: »Janina Borowska, Krakov, bolnišnica Sv. Lazarja«. Tam je ob tistem času res stanovala. Pod tem naslovom je politična policija v Varšavi odposlala več pisem. Dva izmed teh je Bakaj sam lastnoročno pisal in odposlal. Ko je pozneje obiskala Petersona, mu je tožila, da živi nesrečno s svojim možem in ga je dolžila raznih strahovitosti, o katerih je sploh pripovedovala vsakomur, če se je le prvič sliša z njim. Takrat se je tako razburila, da je omedlela. Peterson je poklical Bakaja na pomoč. Ta ji je prinesel vode in je pri tej priliki točno

pogledal njen obraz. Pri nekem poznejšem obisku pri Petersonu se je Borowska ponudila, da poižve za tajno tiskarno glasilo poljske socialistične stranke »Robotnik« v Varšavi. Vsled tega je pa nastal pri politični policiji sum, da je velesleparka, ker je bila policija takrat — po krivem — prepričana, da ni take tajne tiskarne, ampak da se tiska »Robotnik« v Krakovu. Zveza Borowske s politično policijo je pa trajala se pod Petersonovim naslednikom Serjakovom.

Na tožbo Borowske je sodrug Häcker izjavil, da nastopa dokaz resnice. Vsled tega sta bila na prošnjo krakovskega deželnega sodišča Bakaj in Burcev v Parizu pri preiskovalnem sodniku zaslišana pod prisego.

Glavna razprava je določena za 16. svečana in ima trajati štiri dni. Povabljenih je 35 prič, med njimi Burcev in Bakaj. Borowsko zastopa odvetnik dr. Lewicki kot tožitelj, sodruga Häckerja zagovarja dr. Haski. Razume se, da vbuja proces največjo senzacijo.

Pred to razpravo bo dne 14. in 15. obravnavalo strankino sodišče, ki je sestavljeno, da preišče zadevo pisatelja Brzozowskega, katerega je Bakaj tudi imenoval kot špiona ruske policije. K tej razpravi pride Brzozowski iz Firenze, Bakaj in Burcev pa iz Pariza.

Gospodarski pregled.

Razvoj avstrijskega šolstva. Leta 1818 je bilo v Avstriji 12.700 ljudskih javnih in privatnih šol, 18.930 učnih oseb, in sicer 17.750 učiteljev 2230 učiteljic; v šolo je hodilo 1.425.000 otrok. Po zadnji statistiki ima pa Avstrija 20.442 šol (letos že okrog 20.700), in sicer 1360 deških, 1495 dekliških in 16.659 mešanih, 472 zasilnih, 274 ekspositor in 66 ekskurendnih šol. Na vsakih 30 let se pomnoži število šol za 40 odstotkov, to je za 5575 šol. Na javnih in privatnih ljudskih šolah je 7844 enorazrednic, 5236 dvorazrednic, 2276 trirazrednic, 1550 štirirazrednic, 2145 petirazrednic, 398 šestrazrednic, 38 sedemrazrednic in 27 osemrazrednic. Nadaljevalnih težajev, kakor obrtnih šol pod in nad 14 let starih se udeležuje dečkov in deklic okrog 161.057. Razrednih sob je v Avstriji na javnih ljudskih šolah 50.939 delavnih 626, risarskih dvoran 555, telovadnic 1650, javnih telovadnih prostorov 9878, fizikalnih sob 457 in kemičnih laboratorijev 58. Ročna dela se poučujejo na 14.676 šolah. Število šolodolžnih otrok znaša 3.823.817 in sicer deklic 1.933.570, dečkov 1.910.244. Število obiskujočih na javnih in privatnih ljudskih šolah je 3.329.783, in sicer 1.674.879 dečkov, 1.654.904 deklic. Učiteljske knjižnice so na 14.313 šolah, ki imajo 1.251.538 zvezkov, šolarske knjižnice so na 15.722 šolah, imajo 2.514.664 zvezkov. Moškega učnega osebja je 53.070, ženskih 26.510, skupno 89.580. V Avstriji je nad 60 let starih 995 moških moči, učiteljic pa 122. Več kot 40 službenih let ima 430 moških in 38 ženskih oseb.

Raznoterosti.

Delavsko življenje v Ameriki. V zadnjih treh tednih je bilo v Zed. državah usmrčenih okrog 200 premogarjev. — Dne 16. januarja sta trčila osebn in tovarni vlak železnice Denver & Rio Grande pri mestu Dotsero v Coloradu skupaj. Rezultat: 21 oseb mrtvih in 30 ranjenih. — V premogokopu Cjelone Canyon nedaleč od mesta Chancelor v Californiji je bila 20. m. m. razstrelba. Rezultat: 6 delavcev je mrtvih — Iz Sacramento, Cal., poročajo, da je 17. m. m. po vođenj razdejala lesen železniški most med mestoma Sacramento in Davis. Rezultat: 25 delavcev je utonilo, ko so utrjevali most proti naraščajoči vodi. — Zadnje sredo se je vsled sedaj še neznanega vzroka vžgalo začasno bivališče delavcev na michiganskem jezeru poldrugo miljo od 73. ceste v South Chicagu. Delavci so bili vposleni, pri George Jackson and Co., ki gradi tunel na jugozapadni strani mesta na mokrem in suhem. Goreti je pričelo v tunelu; ogenj je uničil začasne podmostke in napadel omenjeno bivališče delavcev. Rezultat tega požara je bil strašen: 60 delavcev je mrtvih in skoro toliko ranjenih. Največ je živih zgorelo, a drugi so skakali v vodo ali na ledene ploče, na kar so utonili. K sreči je bila hitro na mestu rešilna ladja, ki je rešila mnogo še nepoškodovanih delavcev, ki so poskakali v vodo.

Odločbe obrtnih sodišč.

Priobčuje dr. D.

XIX šivilja A. je 6. sept. 1906 vstopila v delo pri damski krojačini B. proti 14 dnevni odpovedi. Dne 7. septembra je obrtovalka pozvala šiviljo, naj ji prinese delavsko knjižico. A. je obljubila, da jo prinese prihodnji ponedeljek 11. septembra. Vzlic temu pa A. v ponedeljek ni prinesla knjižice. V torek, 12. sept. je obrtovalka zopet zahtevala od šivilje delavsko knjižico, a brezuspešno. Potem je pa obrtovalka izjavila, da toliko časa A. ne pusti delati, dokler ji ne predloži knjižice. A. je odšla, ne da bi se vrnila, in je tožila za odškodnino mezde za 14 dnevno odpovedno odbo.

Tožba je bila zavrnjena.

Razlogi: Obrtna sodnija je menjala, da se ne more smatrati za odpustitev delavca, ako se ga izključiti z dela, dokler ne predloži svoje delavske knjižice; kajti § 79 obrt. r. določa, da obrtovalec, ki sprejme v delo delavce brez delavskih knjižic, zakrivi prestopke obrtnega reda, in § 80 c določa, da mora obrtovalec delavsko knjižico ob vstopu delavca v delavsko razmerje, sprejeti v shrambo.

Po teh zakonskih predpisih je bila obrtovalka opravičena, da, celo dolžna, da je zahtevala delavsko knjižico od tožiteljice, in slednje dolžnost je bila, da knjižico predloži; če tega ni storila, se je sama izključila z dela.

XX. Tožitelj je bil pri tožencu pekovski pomočnik. Trdi, da je toženec 19. maja z njim brez povoda grdo ravnal, in da ga je brez povoda odpustil, ter toži za 14 dnevno odpovedno odškodnino. Toženec je ugovarjal, da mu je tožitelj dva dni zapoved skvaril testo. Ko je tožitelja zavoljo te nepazljivosti prijel, je ta postal neotesan in ga s sitom udaril po glavi do krvavega ter ga oklofutal, tako da obstoja tu postavljeni povod za odpustitev.

Priča A. G. je izpovedal, da je prepir nastal zaradi tega, ker je mojster toženca prijel zavoljo njegove nepazljivosti, in ker je pomočnik nato pozval mojstra, naj mu ne hodi bližje nego do treh korakov. Mojster se je vsled tega razjezil in pomočnika klofutnil. Nato pa je nastal pretep, in tožitelj je toženca udaril s sitom in ga oklofutal. V enakem smislu sta pričevala tudi P. R. in C. I., samo s tem razločkom, da nista videla, da bi bil toženi prvi udaril.

Obrtna sodnija je tožbo odbila.

Razlogi: Na podlagi izpovedb zaslišanih prič je bilo ugotovljeno, da je tožitelj toženca s sitom do krvavega udaril in oklofutal, s čimer je zakrivil hudo razžaljenje časti in telesno poškodbo napram obrtvalcu. Ta slučaj je toženega po § 82, lit. g, obrt. r. opravičeval za takojšnjo odpustitev tožitelja. Na tem ne more ničesar izpremeniti okolnost, da je po izjavi priče G. prvi udaril toženec tožitelja. Tožitelja bi bila pristojala pravica, po § 82 a, lit. b, obrt. r. zahtevati takojšnjo razrušitev delavskega razmerja in odškodnino za 14 dnevno odpovedno dobo. Ker pa si je skušal na nepostaven način sam poiskati pravico (§ 19 o. d. z.), je dal obrtvalcu zakonit povod za takojšnjo razrušitev delavskega razmerja in se je tako pripravil ob svojo pravico. Zahtevek za odpovedno odškodnino je torej moral biti zavrnjen.

Vajenca

išče za jermenarsko in torbarsko obrt

Mihael Jager

Ljubljana, Poljanska cesta šte. 9. 2

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za moško in žensko blago pri 52-14

sv. Cirilu in Metodu

Ljubljana, - Lingarjeve ulice 1.

J. Jax & sin

= LJUBLJANA =

Dunajska cesta št. 17

priporočata svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji, ADLER.

Vozna kolesa.

Centki zastonj in franko. 24-8

BLUZE

v težki svili, volni in drugim modnim blagu, v krasnih modelih. Najnovejša modna krila, kostume, dežne plašče, otročje oblekoe, krstno opravo, prepasnice, vsevrstno perilo in druga oblačila. Najfinjše otročje kapice, klobučke, plaščke, parške modro, nogavice, rokavice, jopice in druge pletenine. — Fine zavratnice, naramnice, ovratnike, srajce in drugo perilo za gospode priporoča največja narodna konfekcija

M. Krištofič-Bučar

Stari trg 28 Ljubljana Stari trg 28

Zunanja naročila se izvršujejo takoj in ceno. Cene radi male režije brez konkurence. 52-15

Podniki v Ameriko
Vateri želijo dobro, po ceni in
varnosti potovati naj se obrnejo
na **Simona Kineleca**
v Ljubljani Kolodvorska ulica 28
Kotarska Pijavica dajo na kraj

Telefon št. 177

52-22

L. Tomažič

zaloga piva

v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n. slavnemu občinstvu priporočam

zagrebaško in

:: češko pivo ::

Telefon št. 177

Telefon št. 177

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša trdka za

narodevanje ozi. nakupovacije

Čoplovec za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajline prevlake, pristne, v posodah po 1/2, 1/4, 1/8 in 1 kg. 104-19

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in najlepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvastega za pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravnega za vsakovrstne prevlake.

Brunolna za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Ustanovljeno

l. 1892.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno

l. 1892.

l. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Maslobo za usnje.

Oljnatih barv, priznane najboljše.

Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.

Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpežnega.

Gipsa, alabasterskega in štukaturnega.

Karbolneja, najboljše.

Fasadnih barv za apno.

Barv, suhih, kemičnih, prstenih in rudniških.

Kleja za mizarje in sobne slikarje.

Vzorcev za slikarje, najnovejših.

Dolnška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon šte. 188.

v Ljubljani

Telefon šte. 188.

priporočajo svojo

izborna pivo v sodnih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠISKI.

52-6

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatino, zapriseženi
sodbijski cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporočajo svojo bogato zalogo različnih stenskih in žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhano in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče s slovenskimi napevi in godbo. Z ozirom na bližajočo se božično in novoletne praznike, naj nihče ne zamudi te prilike, ker bodem prodajal po znatno nizkih cenah. Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastoni in poštne prosto! 52-14

Prva slovenska ::
:: modna trgovina

za gospode

Engelbert Skušek

Ljubljana

Mestni trg šte. 19

se najtopleje priporočajo.

104-36

35 letni velik
uspeh!

52-18

Močan želodec,
pravilno prebavo
ter odprtje telesa

se doseže, ako se uporablja mno-
gokrat odlikovano

želodčno tinkturo

lekarna Piccolija

Ljubljana, Dunajska cesta.

Steklenica 20 v. Naročila po povzetju.